

1. Přednáška

2. Přednáška

28. červen 1914 – zastřelení následníka, zbývá měsíc do začátku války.

Ultimátum:

požadavek rakouského vyšetřování

vydání pachatelů

zásah do srbských záležitostí

neočekávalo se, že Srbové ve všech vyhoví, ale Srbové splnili 9 z 10 požadavků. Nesplnili podřízení Srbska rakouské zahraniční politice. Nečekalo se,

28. července – Rakouská armáda vpadla do Srbska

Mělo to být jen rychlé tažení, Srbové zastavili jejich první útok. Nešlo vytrhnout válku z velmocenského kontextu:

Ruská, Německá, Francouzská mobilizace... boj i na západní frontě. Němci vpadli do neutrální Belgie – proto se VB rozhodla zapojit do války.

Bloky:

VB + F + R

N + R-U + Bulharsko + Osmanská říše

Itálie byla v roce 1914 neutrální

1915 – Itálie vstoupila do války na straně Dohody

1917 – Na stranu dohody se připojily USA a Japonsko

1918 – Rusko uzavřelo separátní mír a přestalo válčit

Podzim 1914 – čekalo se, že válka bude krátká (do září, října), jak to bývalo.

Už v roce 1914 byla ohrožena Paříž. Ústřední mocnosti cítili, že by mohli vyhrát, chtěli bojovat dál, země Dohody na tom byly špatně, tak nechtěly vyjednávat protože by se museli podřídit.

1914 Vánoce – vánoční příměří 2-4 dny. S nástupem nového roku se zase začalo bojovat. V roce 1915 bylo příměří zakázáno pod trestem smrti.

Celkový počet mrtvých 10-11 milionů + stejný počet válečných invalidů. Početně to není tolik jako ve Druhé světové válce. Ale v Druhé světové válce byly vysoké ztráty pochopitelné, bojovalo se na mnoha frontách, velké pohyby armád.

Tři bitvy u Verdenu, zemřelo tam přes milion lidí, největší hřbitov První světové války. Pevnost "duamon" pro 3000 mužů na 6 týdnů, ale bylo tam 9000 mužů. Chyběly tam toalety. Smí se jezdit jen po silnicích, okolí je stále zaminované.

1919 – skandál odtajnění Britské ofenzívy v Dardanelách. Ztráty do 100 000 považovali velitelé za zanedbatelné, z toho byl skandál. Utopilo se tam hodně lidí v bažinách.

Důsledky:

Rozpad tradičních říší

hospodářský rozpad

bezvýznamnost střední třídy

ztráta životních jistot

ovlivnila veškerý vývoj 20. století, způsobila fašismus, komunismus...

Kniha: Nešťastná válka, nakladatelství Dokořán.

1917 – Vstup USA do války – rozhodující faktor války.

Vždy závisí na hospodářském potenciálu - a ten měly ústřední mocnosti menší oproti VB a Francii (i bez USA). Přestože ústřední mocnosti měly kvalitnější velení.

Západní mocnosti (VB+F+USA) udělali hodně pro to, aby od sebe odtrhli R-U a Německo. Jednali s R-U o separátním míru. Nabízeli zachování celistvosti habsburské monarchie, aby nevzniklo nebezpečné mocenské vakuum. Po nástupu Karla I (1916) jednalo Rakousko o míru vážně, ale nikdy nenašli sílu odpojit se od Německa.

14 Wilsonových bodů (leden 1918):

ve Washingtonu odepsali Rakousko, protože jednání o míru nikam nevedlo.

- právo národů na sebeurčení a vytvoření národních států

Wilson chtěl s Německem jednat jen pokud se Císař vzdá, odejde generalita a vznikne demokratická vláda.

Podzim 1918 – zhroucení fronty, abdikace císaře, vyhlášení Výmarské republiky,

11. listopadu podepsáno příměří – německá kapitulace. R-U v té době už neexistovalo, rozpadlo se (ČSR, Rakousko, Jugoslávie...)

Následoval levicový i pravicový extrémismus.

Mírová konference

Leden 1919 – v Paříži začala jednání o tom, co bude po válce.

Mírová konference trvala půl roku (do června). Přinesla víc problémů než jich vyřešila. V Paříži se sešli jen vítězové (nejednalo se s poraženými jak to bývalo v Evropě zvykem) Mezi vítězi zasedli i Japonci a Italové. Japonce to tam moc nezajímalo, starali se spíš o Pařížanky.

Chyběli tam zástupci Ruska, protože tam zuřila občanská válka a Rusko nemělo vládu, kterou by podporovala celá země.

Nebyli tam ani zástupci Německa, Rakouska, Osmanské říše.

Zasedali i neutrální Belgie. A delegace států, které v době války neexistovali (ČSR, Polsko, Království Srbů Chorvatů)

Paříž připomínala obležené město. Ostře protiněmecká atmosféra, dohadovali se o tom, co budou diktovat Německu.

Pro západní země byly nejdůležitější západní fronta, zbytek války jako by neexistoval. Na západě představovali největší nebezpečí Němci. Proto byl vnímán jako hlavní protivník a poražený a tudíž i jako hlavní viník války.

“Německo je odpovědné za První světovou válku a tuto odpovědnost zaplatí”

“Rakousko už bylo potřestáno tím, že zaniklo.”

“Pověste kaisera” - oblíbený novoroni přípitek.

Jednalo se o výši trestu. Francie byla na západě nejvíce postižená země. (Jinak na tom bylo hůř Rusko, ale to se konference neúčastní).

Ferdinand Foch – Vrchní velitel dohodových jednotek, Francouz

George Clemenceau – Hlavní pořadatel mírové konference

Francouzi volali po co nejpřísnějším trestu – rozdělení Německa, Francouzská okupace. Britové (vláda) byli mírnější. Britské válečné ztráty se sice blížily těm francouzským. Rozdíl byl v tom, že se neválčilo na britském území a v tom, že britská zahraniční politika byla vždy prozíravější a velkorysejší než francouzská. Britové přijali roli, že sekundují Spojeným státům. Británie se vždy vymezuje vůči tomu, kdo je na kontinentu nejsilnější. Přejí si rovnováhu sil na kontinentě. Příliš silná Francie je pro ně podobná hrozba jako příliš silné Německo. Evropská politika pro Brity nikdy není prvotní záležitost. Střední Evropa pro ně není důležitá.

Britské veřejné mínění je ostře protiněmecké, přesto britská vláda je proti příliš velkému trestu pro Německo. Francie se chce stát evropským hegemonek a to se Británii nelíbí, projevuje se tradiční odpor mezi Brity a Francouzi.

3. Přednáška

Německé reparace a otázka evropské kolektivní bezpečnosti

Německo nemohlo vstoupit do OSN, přesto si Evropa uvědomovala, že nemůže fungovat bez vyřešení německé otázky. Klíčové byly reparace. Na mírové konferenci nebyla jejich výše stanoveny. Od konference se o nich jednalo až do roku 1924. A až do vypuknutí krize (20./30. léta) to bylo důležité téma.

Vyjednávali spolu VB a Francie a snažili se sblížit svá stanoviska a jednak jednali vítězné velmoci s Německem. VB a Francie se nemohli dohodnout, jejich představy se stále víc rozcházely.

Janovská konference

1920 – První jednání s Německem v belgických lázních Spa. Vytyčení obecných mantinelů.

Dále se jednalo zde: Boloň, Turín, Cannes

1922 – duben/květen – **Janovská konference** – První velké setkání evropských politiků od Versailles. Jednání se neúčastnily USA (je to Evropská záležitost) Byli přítomni zástupci sovětského Ruska a zástupci Německa. Vleklá jednání, nepřinesla výsledek kromě toho, že VB a Francie potvrdili svoje naprosto odlišné představy o reparacích a Evropě. Význam německého a ruského názoru rostl. Rusové a Němci spolu začali jednat separátně – v nedaleké vesnici Rapallo – výsledkem byla Rapallská smlouva: spolupráce mezi Německem a Ruskem:

- Německo diplomaticky uznalo sovětské Rusko (ještě to nebyl Sovětský svaz)
- Rusko se vzdalo případných nároků na reparace
- Řada hospodářských oboustranně výhodných dohod a smluv

Plus čtvrtá tajná část dohody:

- Podle Versailleské smlouvy nesmělo mít Německo více vojáků než 100 000 (Bylo to málo, ale zase když jich bylo málo, mohli se soustředit na kvalitní výcvik, to se hodilo Hitlerovi). Rusové umožnili Němcům, aby další vojáci, které Německo nesmělo mít, mohli trénovat v Rusku – mimo dohled západních vojenských pozorovatelů. Němci zase poskytovali Rusům technické znalosti – měli vyspělejší zbraně.

Tato smlouva byla oboustranně velmi výhodná a předurčila úzkou spolupráci Výmarské republiky a Ruska v letech 1922-1933. Pak nastoupil Hitler, spolupráce začala vážnout a v

polovině roku 1933 přestali spolupracovat. Dali se dohromady až srpna 1939 (Molotov-Ribentrop) do června 1941 (napadení Ruska). Rusové byli rádi, že nějaký evropský stát uznal bolševickou vládu.

Po Rapallu se vztah Německa s VB a Francií ještě zhoršil. Přenášeli svoji neschopnost dohodnout se na Německo.

Rúrská krize

Německo začalo mít problémy platit reparaace, zesílila francouzská protiněmecká rétorika a v lednu 1923 francouzská vláda v jejímž čele stál Raymond Poincaré společně s Belgií: vpadli do Porúří a začali si brát reparaace v naturáliích – **Rúrská krize leden-září 1923** – uvrhla Německo do hospodářské katastrofy a rozvrat Německa, hyperinlace. V čele německé vlády stál sociální demokrat Wilhelm Cuno, který reagoval vyhlášením totální pasivní rezistence – v důsledku toho se zhroutilo hospodářský, infrastruktura i administrativa, výsledkem byl chaos a změna majetkové struktury německé společnosti: likvidace střední třídy, dlužníci vydělali, věřitelé zkrachovali.

Francouzi nebyli schopní spravovat Porúří, jen odvezli nějaké stroje, ale nebyli schopní v Porúří nic vyrábět.

V Německu byla i politická nestabilita: pracičáci i komunisti (republika RAD). VB to vadilo, chtěla, aby Francie ukončila okupaci. Řešení přišlo z Německa: září 1923 Německá vláda podala demisi a zformovala se národní koalice – všechny významné politické strany kromě nacistů a komunistů.

Centristický (křesťanská strana) politik Gustav Stresemann převzal vládu. Cílem bylo smíření Německa s VB a Francií. Staral se více o zahraniční vztahy ale pomohl i s vnitřními otázkami: odvolal pasivní rezistenci a pokusil se navrátit řád, vyzval lidi k návratu do práce, slíbil že Německo začne splácet reparační pohledávky. Obláril se na Británii a Itálii, aby se stali prostředníky mezi Německem a Francií a Belgií.

Pod tímto tlakem Francouzi a Belgičané vyklidili 1923 Porúří a okupace zůstala jen v Porýní.

NSDAP a pokus o převrat v Bavorsku 1923

8. listopadu 1923 – V Mnichově se nacisté pokusili o státní převrat (ne celoněmecký, jen na úrovni Bavorska). V čele stál Adolf Hitler a Erich Luddendorf. Přebvat zkrachoval na neschopnosti organizátorů a na odhodlanosti Mnichovské policie přebvratu zabránit.

1924 – Rok naděje

Británie a Francie slíbila, že dluhy vůči USA bude platit až začne dostávat reparaace od Německa. USA aby dostali alespoň část peněz, potřebovali stabilizovat Evropu.

Dowsnův plán

Charles Dawes – finančník a politik – V lednu 1924 představil **Dowsnův plán**:

- Hospodářská a politická stabilizace Německa a posléze Evropy.
- Ze 4/5 Američané a z 1/5 Britové poskytnou půjčku Německu ve výši 800 milionů předválečných zlatých marek. Na peníze bude dohlížet zvláštní komise a budou sloužit výhradně k rekonstrukci německého hospodářství. Peníze se výjimečně nerozkradly (stejně jako u Marshallova plánu, jinak se obvykle rozkradly).

- Po oživení německé ekonomiky (předpokládalo se 1926) začne Německo splácet Dowsnův plán i reparace.

Německo plán přijalo s úlevou. Francouzi ho také přijali, i když se jim moc nelíbil. Pro Němce to znamenalo návrat mezi ostatní státy.

Moc se nepočítalo, že Německo splatí všechno, byla to cena za stabilizaci situace.

1924 – Nové téma: jak zabránit nové válce, začala se více řešit evropská kolektivní bezpečnost. Reparace se staly druhořadými.

1929,30,31 – návrat k otázce reparací– Youngův plán – dále snižoval německé reparace. Hospodářská krize uzavřela otázku reparací, přestali platit.

Evropská kolektivní bezpečnost

1924 - Generální pakt – Ženevský protokol

1925 - Rýnský garanční pakt – Locarnský pakt

1927-1928 - Pakt o věčném přátelství – Briand-Kellegův

První pol. 30. let - Východní Lokarno

Generální pakt – Ženevský protokol

Francouzský plán. Francouzi ho předložili prostřednictvím OSN (proto Ženevský protokol). Státy, které chtějí být součástí kolektivní bezpečnosti spolu začnou uzavírat dvoustranné smlouvy. Smlouvy budou mít podobnou strukturu (podle vzoru) až bude

A. Briand: “až bude Evropa protkána sítí těchto smluv, nebude moci vzniknout válka”

V teoretické rovině byl plán přijat velmi dobře. V praktické politice se ale ukázal jako nerealizovatelný:

- Velká časová náročnost
- Britové byli skeptičtí vůči vytváření smluv podle jednoho vzoru (v Evropě bylo mnoho diplomatických škol)

Byla otázka, kdo veřejně oznámí, že je to špatný nápad. Přišli s tím Britové: vítají Francouzský záměr, ale odmítli se jím zabývat - protože to prakticky nešlo a jednak proto, že už měli vlastní plán:

Rýnský garanční pakt – Locarnský pakt

Pakt Britského původu, ale nemohli ho sami předložit, protože by ho Francouzi hned vetovali.

Prostřednictvím d'Abernona ho předali Gustavu Stresemannovi a ten ho představil. Kontroverzní: o míru se jedná hlavně kvůli hrozbě Německa a teď přichází Německo s návrhem.

9. až 16. října 1925 se jednalo ve švýcarském Locarnu.

- Německo bude samo a dobrovolně (rozdíl: není to diktát jako ve Versailles) garantovat svoje západní hranice (s Francií a Belgií)
- Veškeré spory mezi Německem a ostatními se budou řešit prostřednictvím arbitrálního řízení a hlavními arbitry budou VB a Itálie
- V důsledku toho mělo být Německo přijato co nejdříve do OSN a začlenit se tak

mezi rovnoprávné evropské státy (s stalalo se tak roku 1926)

Vyvolalo obrovské naděje a optimismus, že už se nebude opakovat světová válka. Smlouva měla ale i svá slabá místa:

- Negarantovala východní hranice Německa
- Austin Chamberlain britský ministr zahraničních věcí dal v Locarnu jasně najevo, že **britské zájmy v Evropě končí na Rýnu**.

Smlouva byla prezentována jako velké francouzsko německé smíření. V této euforii zaniklo to, že východní hranice jsou otevřené.

Pakt o věčném přátelství – Briand-Kellogův

Neměl praktický význam stejně jako generální pakt.

Brian vyzval svého amerického kolegu Kelloga, aby stáli u zrodu paktu, který zakazuje válku jako prostředek řešení sporů. Naprosto nereálný projekt, bez praktického významu.

Dokládá jen atmosféru jaká v té době vládla.

Tzv. Východní Lokarno

Louis Barhou – levicový Francouz (Briand už zemřel)

Pakt o tom, že Německo, Polsko, Francie, SSSR a později další (ČSR) budou garantovat východní německé hranice.

1934 – Marseille – Atentát na Alexandra jugoslávského krále. Zemřel i Barthou. A to ukončilo pokus o východní Locarno.

Ministrem zahraničí se stal pravicový Pierre Laval: konec východního Locarnu, začátek politiky appeasementu, co nejvyšší francouzsko-německá spolupráce.

4. přednáška

Evropské totalitní režimy ve 20. letech

Bolševické Rusko

Ideologické zdroje vznikly už v 19. století, ale bolševismus v Rusku přišel až po První světové válce – hospodářský krach, přesvědčení, že stávající elity nejsou schopné vládnout.

Bolševická strana nebyla masová a nebyl tu ani náznak toho, e by se bolševici pokusili o legitimní převzetí moci.

Bolševická strana byla něco jako efektivní teroristická jednotka, která chtěla násilně svrhnout režim a převzít moc.

Mozek strany a šéf: Vladimír Uljanov Lenin

Výkonná ruka revoluce: Lev Trockij

7. listopadu 1917 – převrat v Petrohradu. Tehdy revoluci nikdo moc nezaznamenal, jednalo se o formální převzetí moci. Význam této události se ukázal až časem.

Prozatímní vláda: Kníže Lvov

Bolševická revoluce neznamenal konec carské vlády, v Petrohradu se ani moc nestřílelo. Bolševici prohlašovali, že se mění jen vládní garnitura, ne režim a prostředky vlády.

Bolševická vláda vydala dva dekrety:

- Dekret o míru – konec ruské účasti ve Válce (směřovala k Brest-Litevskému míru). Splnila přání národa.
- Dekret o půdě – pozemková reforma, přidělení půdy venkovanům. Venkov si zamiloval bolševickou vládu. V roce 1917/1918 ještě nevěděli, že jim to zase Stalin sebere (kolektivizace).

Díky dekretům byla populární a získala podporu lidu, ale byl to podvod.

Manifest komunistické strany ze 40. let 19. století od Karla Marxe:

- Cílem je diktatura proletariátu a likvidace starých společenských tříd (feudální a buržoázní)
- Marx ale neuváděl, jak má likvidace probíhat, nepředstavoval si, co se stane.

Paralelně s budováním bolševického státu začala likvidace odpůrců.

Určení k fyzické likvidaci:

- členové všech ostatních politických stran
- členové všech církví
- příslušníci nekomunistických intelektuálních elit
- všichni potenciální nepřátelé – představitelé carské armády, námořnictva, aristokracie, buržoazie

Instituce:

- Politická policie
- Ruské politické soudy
- Trestné a pracovní tábory – GULAG (státní/hlavní správa pracovních táborů)

Úspěch bolševiků byl způsoben také tím, že neměli zábrany (např. Likvidovat své nepřátele)

1917-1922 bylo sporné zda se bolševici udrží u moci – příčinnou byla občanská válka. Během občanské války se několikrát zdálo, že bolševici prohrají. Nakonec jádro Ruska zůstalo celé bolševické – důvodem bylo, že protivníci bolševiků byli nejednotní (každý velitel carské armády chtěl být sám carem,

nedokázali spolupracovat). V občanské válce bojovali rudí a bílí stejně, páchali stejné zločiny.

Emigrovalo asi 2,5 milionu lidí.

Prosinec 1922 – Vyhlášen SSSR.

Chruščov v 1956 přišel s tím, že Lenin to dobře vymyslel, ale Stalin špatně realizoval. Lenin byl u moci 1917-1922. Většina systému ale už takto fungovala za Lenina.

Trockij, Stalin... se ucházeli o nástupnictví po Leninovi. Stalin k tomu ještě něco přidal, má na svědomí hodně mrtvých, ale systém dostal po Leninovi.

1921 – NEP – Nová ekonomická politika. To té doby platily zásady válečného kominismu (všechno rozděluje stát)

NEP – návrat k soukromému vlastnictví a podnikání, aby ekonomika vůbec fungovala.

Od roku 1925 se stát postupně vrací k centrálnímu plánování.

Vznikají programy např. Na elektrifikaci Ruska. Probíhá boj o nástupce Lenina.

Kandidáti na nástupce Lenina

- Trockij – šéf rudé armády a bezpečnostního aparátu
- Stalin – generální tajemník strany (šéf stranické administrativy)
- Kameněv a Zinovjev – šéfové strany v Moskvě a Leningradu
- Bucharin – hlavní stranický ideolog
- 1922-1934 spolu soupeří o moc.

Stalin uspěl, protože dokázal rozdělit zneprátnit ostatní, po jednom se jich zbavoval. Stalin je zdiskreditoval, ale ponechal je třeba i v některých nižších funkcích.

1928-1929 – Fakticky byl už Stalin vůdcem strany a vládcem Ruska, i když jeho moc ještě nebyla neomezená a formální.

“Druhá revoluce” - “Druhý říjen” - industrializace Ruska, vytvoření moderního ruského státu. Přelom 20. a 30. let.

Stalin byl paranoidní a byl přesvědčen, že západ je rozhodnut Komunisty zničit a brání mu v tom jen krize po Válce a vnitřní rozpory. Proto se rozhodl industrializovat Rusko. Do roku 1934 probíhala první pětiletka, velká industrializace, rozvoj. Ale i politické vraždy. I Stalin chtěl být velký revolucionář, chtěl přinést taky něco vlastního a velkého jako Lenin, proto dělal industrializaci.

Industrializace nebyla možná bez západních technologií, potřebovali na ně ale peníze. Nemohli prodávat moc suroviny, protože je sami potřebovali. Stalin došel k závěru, že pokud bude ruské zemědělství efektivní, může prodávat přebytky na západ a tím vydělat na industrializaci. Tímto je dán vztah mezi kolektivizací a industrializací.

Změna:

1929 – zaostalý agrární stát

1934 – průmyslově agrární, rozvíjející se velmoc. Dokončena první část transformace Ruska v průmyslově agrární stát.

Daň za změnu Ruska: 1929 Stalin nevěděl, jak velký bude odpor veškerých ke kolektivizaci. Zemědělci se nechtěli vzdát půdy a ani odevzdávat svoje produkty státu. Velké oblasti vymřely hlady, jiní byli odvezeni do táborů. 10 mil. mrtvých.

5. přednáška

Stalin a armáda

Armáda byla stále ještě leninská, z občanské války. Chtěl se zbavit staré gardy. Od poloviny 30. let začal Stalin pečlivě sledovat armádu na rok 1938 připravil řadu politických procesů s předními důstojníky armády, většina z nich skončila na popravišti a nahradili je mladí ale Stalinovi oddaní důstojníci (jejich nezkušenost se projevila v červnu 1941)

Na konci 30. let byl bolševický režim pevně u moci, Stalin byl nezpochybnitelným vůdcem, zlikvidoval své nepřítelé a totalitní stát byl dokončen. Otázkou bylo, zda tento režim vydrží světový konflikt 1941-1945 a vydržel.

Fašistická Itálie

Itálie patřila mezi vítězné mocnosti. Na bojištích První světové války padlo necelých 700 000 Italů. Sice byli vítězové, ale byli hospodářsky rozvrácení. Na mírovou konferenci přišli s požadavky, které by měly kompenzovat jejich válečné ztráty: ná střední a východní středomoří, Terst, Jadranské pobřeží, oblasti na úkor Řecka a Jugoslávie, Severní Afrika, severní hranice (na úkor Rakouska).

Situace na mezinárodní scéně: Jejich představy nebyly naplněny a to spolu s hospodářsky špatnou situací vedlo k tomu, že chtěli prosadit svoje nároky za každou cenu.

V samotné Itálii byla situace ještě horší: rozvrácená ekonomika, nezaměstnanost, stávky, radikalizace dělnictva, volání po sovětizaci Itálie, vznikla Komunistická strana Itálie, venkov volal po radikální pozemkové reformě, politické elity nebyly schopné situaci vyřešit a velká část majetkových a společenských elit se začala obávat o svůj majetek a budoucnost země.

1919 – Začalo se vytvářet **fašistické hnutí**.

Fasci di combattimento – bojový svazek. Skupiny chlapců v černých košilích, chtěli spasit Itálii před komunistickým nebezpečím. Hnutí nalézalo četné sympatizanty a podporovatele. 1920 zesílilo. Od roku 1919 se na venkově rozhořela nevyhlášená občanská válka mezi rudými a černými. Úřady a ozbrojené složky obvykle stáli na straně fašistů (i v případech, kdy byli útočníky), brali je jako hráz proti komunistickému nebezpečí.

Bennitto Mussolini – původně levicový novinář, nadán organizačními a řečnickými schopnostmi. Dostal se do čela fašistů. Hrdina z První světové války. Úspěšný manipulátor a z pohledu veřejnosti velmi charismatická osobnost.

Říjen 1922 – Mussolini a jeho stoupenci provedli **Pochod na Řím** – z mnoha směrů šli do hlavního města, Mussolini byl jmenován předsedou vlády.

Fašismus v Italském provedení

- Hnutí směřující k totalitnímu autoritativní stát.
- Vychází z Italského nacionalismu. Návrat k odkazu Římského impéria.
- Vitalismus – naději k přežití mají jen ti silnější
- Důsledně antikomunistické hnutí. (naopak německý nacismus si byl s komunismem v něčem blízký)
- Přísná hierarchie, vůdcovský princip.
- Strana, která nastolí pořádek, zbaví se starých zkorumpovaných politiků, neschopných, kteří zavedli zemi do války a nastolí pořádek a spravedlnost.
- Stávající politický systém je nefunkční a italský systém se musí přeměnit na **korporativní stát**.
 - Změna **volebního systému**: ne v obvodech, ale každá společenská skupina bude zastoupena v parlamentu (učitelé, právníci, dělníci...)
 - **Ekonomický korporativismus**: proti sociálním konfliktům (proti třídnímu boji), aby byli sjednoceny zájmy vlastníků VF a zaměstnanců (likvidace odborů)
- hnutí, které zdůrazňuje roli státu – ekonomicky soběstačný silný stát
- Nebyl to antisemitský režim

6. přednáška

Režim nebyl tolik totalitní jako Stalinův nebo Hitlerův režim

Velká fašistická rada:

Formálně byl Mussolini jedním z členů rady.

Druhá polovina 20. let – zlatá éra italského fašismu, úspěchy.

Vrcholem byly Lateránské dohody mezi Římem a Vatikánem – smlouva o koexistenci fašistického státu a katolického náboženství v Itálii.

Hospodářská krize zasáhla i fašistický režim, který proti krizi nebyl imunní – znamenalo to pokles ekonomiky, od počátku 30. let se fašismus dostal v Itálii do krize.

Mussollinni viděl únik z krize v úspěšné zahraniční politice, orientoval se na zahraniční expanzi, snahu vybudovat nové římské impérium:

Podzim 1935 – Válka proti Habeši (Etiopii). Útok nebyl moc úspěšný, válka trvala až do května 1936, pro Itálii to byla spíš ostuda. A poškodila kredit Itálie v mezinárodních vztazích.

1936 – Mussollinni dospěl ke spolupráci s Hitlerem (do té doby byly vztahy mezi nimi napjaté, žádné spojenectví), to ho přivedlo i do Války.

Italský fašismus byl úspěšný do té doby, dokud šla životní úroveň nahoru a hospodářství fungovalo, do té doby brali Italové fašismus jako přijatelný režim (měli pořádek v zemi a hospodářský růst za cenu mírně totalitního státu)

Německý nacismus

Podmínky pro nacismus:

- První světová válka a její následky
- Hospodářská krize přelomu 20. a 30. let

Ideologické kořeny nacismu sahají do poslední třetiny 19. století (specifická interpretace Nietzcheho, Chamberlaina)

Vyrostl z německého šovinismu, ne jen zdůrazňování předností svého národa, ale konfrontace s jinými národy. Aplikace Darwinových teorií na společnost.

NSDAP – nacionálně socialistická dělnická strana práce – je to socialismus. Jasně se vymezuje proti kapitalismu, chce ho zlikvidovat v ekonomické i politické sféře. V tom má zpočátku blízko ke komunismu (přestože ho odmítá, je to antikomunistické hnutí). Od počátku je v německém nacionálním socialismu přítomný **antisemitismus** – další rozdíl oproti italskému fašismu.

Hnutí vzniklo v Bavorsku v Mnichově hned po první světové válce, jako regionální politické hnutí. Vůdcem byl mnichovský politik a řečník Adolf Hitler.

8. listopadu 1923 – se pokusili o státní převrat, neměli ambice získat vládu v celém Německu, jen v Bavorsku. Nepodařený převrat, policie zakročila a na rok byl Adolf Hitler uvězněn. Ve vězení Landsbergu sepsal knihu, která je z části programovým prohlášením, z části vyznáním a z části osobní autobiografie – na svém životním příběhu ukazuje svoje cíle a prostředky. Hitler nebyl Němec, byl to Rakušák, otec byl nižší státní úředník, Adolf se dvakrát neúspěšně hlásil na vídeňskou akademii, pracoval jako malíř, a agent policie. Když se vrátil z První války, zjistil, že ho v Rakousku nic nedeždí a tak odešel do Mnichova.

Ekonomická prosperita skýtala špatné podmínky pro extrémismus.

1925 – 1929 o nacistické straně nebylo takřka slyšet. Strana byla napokrají politického spektra. Nic nenasvědčovalo tomu, že se kdy dostane k moci. Přesto jsou tyto roky důležité: v těchto letech Adolf ovládl stranu (do té doby byl vůdce, ale byli tu i jiní a strana byla trochu rozhádaná), získal v rámci strany nezpochybnitelné postavení, které vydrželo až do dubna 1945. Autorita, kterou si v těchto letech vybudoval, byla důvodem, že ho podřízení poslouchali až dokonce (i když bylo jasné, že už nevyhrají). Důvod je ten, že Hitler zcela totalitně ovládl stranu a všichni ho bezmezně uznávali. Prosperita sice způsobila, že NSDAP byla na okraji moci, přesto to pro Hitlera znamenalo mnoho, protože v těch letech dokázal získat autoritu. Druhým důvodem jsou roky 1933-1938 – úspěšnost strany, spousta lidí s ní spojila svoji kariéru.

Sověti při osvobození Německa nespáchali ani zdaleka to, co spáchali Němci při okupaci Ruska.

Kvůli konci Třetí říše spáchalo v Německu skoro čtvrt milionu lidí sebevraždu (jednak, aby se zabili sami a nezabili je Rusové, jednak proto, že měli silné pouto k Hitlerovi (asi 100 000) a pak taky proto, že měli svůj život spojený s režimem a po jeho pádu neměli žádné vyhlídky (pouto vznikalo v letech 1925-1929 a 1933-1938))

Volby v Německu

- 1928 – nacisté měli v parlamentu 12 křesel
- 1939 měli 107
- 1932 – měli přes 250

Opakované krize v Německu

- 1918/1919
- 1922/1923
- 1930/1933

Němci několikrát prožili pád až na dno, Hitler pro ně představoval řešení (kritizoval kapitalismus, Versaileský systém)

Úspěchy jeho režimu (jak se jevil Němcům):

- 1936 – Olympijské hry
- hospodářský růst (také způsobený tím, že končila krize)
- snížení kriminality
- donutil jednat Brity a Francouze s Němci jako rovný s rovným

7. přednáška

Stanislav Tumis – místo Kováře.

Rakousko, ČSR, Maďarsko

1918/1919 – formování střední Evropy, existence dnešních států ještě nebyla samozřejmost (saostatné ČSR, Rakousko, Maďarsko).

Vznik malých států ležících mezi velmocemi (Německo, Sovětský svaz). Podle některých historiků byl vznik těchto států omylem, podobně jako vznik Izraele. Na druhou stranu v roce 1918 nebylo moc jiných řešení.

Poměrně malé státy:

- Rakousko – 6,6 mil. obyvatel
- Maďarsko – 8 mil. obyvatel
- ČSR – 13,6 mil. obyvatel
- Polsko – 31 mil. Obyvatel

Během první války zemřelo mnoho vojáků, ale i lidí v zázemí a krátce po Válce ještě přišla španělská chřipka --> velké demografické změny.

Těžká hospodářská situace

Státy centrálních mocností prohrály také z ekonomických důvodů.

Průmyslová produkce ve státech střední Evropy dosahovala úrovně asi jedné třetiny předválečné produkce, zemědělství kleslo o polovinu.

Také došlo ke znehodnocení měny.

Z fronty se vraceli vojáci, kteří neměli práci ani majetek --> nezaměstnanost, další sociální problémy --> prosazování extrémistických skupin (pravice, levice) --> nástup prvních diktatur (Itálie). Vznikají dělnické rady – organizace mimo státní struktury, způsobovaly problémy nově vznikajících států. Např. Freikorps v Německu.

Po roce 1918 se zhroutil celý hodnotový systém

- Rozpad monarchismu. Oslabení šlechty, církve --> vytvářel se prostor pro nový řád a elity
- Krize katolické církve (katolická církev podporovala válku --> nedůvěra obyvatel)
1919 vzniká **Československá církev husitská** – navazuje na národní husitské tradice, nová autorita pro české vlastence
- Vzestup nižších společenských vrstev.

Vznikají nové politické garnitury. Liberální i konzervativní strany procházejí složitým vývojem, modernizují se a nacionalizují se, podporují národní zájmy.

Tradiční strany nejsou schopny zaplnit celý evolvující prostor, proto se objevují socialisté. Po válce se objevují koalice občanských stran se socialisty (místo koalic konzervativců a liberálů)

Někteří socialisté se stávají radikálními, extrémními – komunistické strany. Jejich vznik přispíval k oslabování sociální demokracie.

Téměř všude vznikaly po roce 1918 parlamentní demokracie. Založené na všeobecném rovném a tajném volebním právu. Parlament je rozhodující silou. Hlavně díky socialistům vznikají předpoklady pro vznik **sociálních států** – sociální reformy (tyto reformy ale nebyly v rozporu se soukromým vlastnictvím).

Pozemkové reformy (neproběhla jen v Rakousku) největší reforma byla v maďarské republice RAD. V Polsku se reforma týkala asi 10% půdy. V ČSR bylo nabídnuto asi 30% veškeré půdy.

Nové hranice států byly bližší národním liniím (než hranice před válkou), přesto ne vždy byly v souladu (ne každý národ měl svůj stát).

Existence menšin – nejvíce v Polsku a ČS. Asi jedna třetina obyvatel.

ČSR a Jugoslávie – po vzniku státu se někteří teoretikové snažili vymezit národy jinak, než tomu bylo dosud (např. Masaryk: Čechoslovákismus, v Jugoslávii: teorie Jihoslovanství). Někteří se s tím ale neidentifikovali.

Menšiny byly významným zdrojem destabilizace a rozhodovaly o Druhé světové válce – vnitřně působily k rozvratu států.

ČSR a Polsko – oba státy po vzniku v roce 1918 musely řešit velké strukturální problémy

- ČSR: dvě nestejnorodé části: průmyslové Čechy a Morava X agrární Slovensko a Podkarpatská Rus. Slovensko muselo být dotováno.
- Polsko vzniklo ze čtyř částí: do roku 1914 neexistoval polský stát, byl rozdělen mezi Rusko, Německo a R-U.
 - Ruský zábor 30% území, 11 mil. Obyvatel, Kongresovka.
 - Části ruského státu – území Kresy 37% území
 - Zábor rakouský – Halič – 20% území, 8 mil. obyvatel.
 - Zábor německý + Horní Slezsko (1919)

Maďarsko – pocity ponížení Trianonskou smlouvou – ztratili 70% území a 60% obyvatelstva, armáda nesměla překročit 30 000 mužů, Dunaj zůstala pod mezinárodní kontrolou.

RAD – levicový extremismus, potom pravicové autoritativní režimy

Rakousko – také pocity ponížení, někteří viděli řešení ve spojení s Německem anšlus. V Rakousku byly až do anšlusu občanskými kabinetními režimy.

ČSR – až do Mnichovské zrady bylo považováno za vzorovou demokracii

Polsko – demokratický režim, po roce 1926 se Polsko vydává autoritativnější cestou až do Války je to Sanační režim.

Role stredoevropských států v mezinárodní politice

Vznik Maďarské republiky RAD

1918 – Nová maďarská republika, ponížení v Trianonu. Od té doby Maďaři usilovali o revizi této smlouvy.

Maďarská republika byla velice slabá. Sociální demokracie, která vládla, nebyla schopná zabezpečit demokracii. Od 1919 začali spolupracovat s Komunistickou stranou. Komunisté (Bela Kun) získali Maďary tím, že byl pro revizi Trianonu

1919 – vznik republiky RAD jejímž cílem bylo připojit slovenské území k Maďarsku. Československá armáda na Slovensku nebyla příliš silná --> Maďaři obsadili Slovensko a vznikla Slovenská republika RAD s centrem v Prešově. Konference ve Versailles přinutila Maďary, aby se stáhli. Maďarská republika RAD padla a po ní nastupují autoritativní režimy.

Polsko-Sovětská válka 1920

Polsko řešilo svoje hranice na východě, exitovaly i velkopolské koncepce (rozšíření na Ukrajinu až k hranicím Ruska). Do občanské války v Rusku zasahovali aktivně i Poláci. Leninova vláda usilovala o spolupráci s Polskem (1919/1920 ještě nebylo jisté, že Rudá armáda vyhraje). Lenin byl tehdy ochoten i k velkým územním ústupkům. Poláci si vyložili Leninův projev jako projev slabosti a rozhodli se na Sovětský svaz zaútočit. Rudá armáda se brání a je podporována obyvatelstvem. Rusové postupují až k Varšavě. Lenin chce dobýt Varšavu (sověti chtějí proniknout do Polska, aby to měli blíž do Německa, kde probíhala také revoluce – měli vizi celoevropského komunismu). Varšava je téměř před pádem --> **Zázrak na Visle** – vyhnání Rusů z Polska. Prý za to mohou vojenské chyby J.V.Stalina.

Kniha: Izák Bábel – Deník 1920 – novinář, který cestoval s Rudou armádou. O Polsko-Sovětské válce. 1940 byl popraven (za vlády Stalina).

Rusům se nepodaří spojit se socialisty v Německu. Sověti se smíří s tím, že zpočátku stačí budovat komunismus v Rusku.

Malá dohoda: ČSR, Rumunska, Jugoslávie

Užší spolupráce, pomohla např. při vyhánění Maďarů ze Slovenska. I hospodářská dohoda (ale hlavně vojensko-politická)

Lokarno 1925-1926

Zajištění západních hranic na Rýně, ale žádné garance východních hranic Německa.

Po nástupu Adolfa Hitlera

Hitler začíná útočit na stredoevropský prostor, hlavně na Slovany. Chce naplnit svoje vize z Mein Kampf (není jen proti Židům ale i proti Slovanům). Hitlerova

teorie je založena na rasových předpokladech (ne na kulturních). Proto Češi měli částečně šanci na asimilaci, ale Poláci ne. Protože v Čechách byl vliv Německa už dříve a částečně se míchali. Podle Hitlera Asie začíná v Polsku.

Přesto ve 30. letech byl Hitler schopen k dohodám s Polskem. Hitler byl ochoten se pragmaticky spojovat skoro s kýmkoli.

Po nástupu Hitlera také zesilují jeho požadaven na anšlus Rakouska (Rakušany považuje za Němce). Rakouská vláda se tomuto vývoji pokoušela zabránit, opírala se o alianci s Itálií (která v té době nesympatizovala s Hitlerem). Jeden pokus o anšlus se Hitlerovi nepovedl.

Po útoku Itálie do Habeše se Itálie přestává starat o Rakousko a Hitlerovi se povede anšlus.

Východní pakt 1935

nakonec se neuskuteční, protože Francie o tuto smlouvu ztrávil zájem (a ani Stalin tomu moc nevěřil) Pak se spojil s Německem 1938.

Jednání ČSR se spojenci

Jednání nemají nakonec smysl -->

1938 – Mnichovská zrada, směřování ke Druhé světové válce. 1. září 1939. Tomu předcházela pakt o vymezení sfér vlivu – Molotov-Ribentrop.

Poláci hrdinně bojovali na koních proti tankům, nějaký čas se přesile dařilo vzdorovat. Pak ale 16. září dochází k vpádu sovětských vojsk z východu.

Je diskuse o tom, jestli jsme se měli bránit nebo ne. Ná by asi nenapadli Rusové z východu a taky jsme měli lepší výzbroj než Poláci (kteří se i tak dokázali nějakou dobu bránit). Je otázkou jak by na obranu reagovaly velmoci. Poláci také neztratili hrdost jako my.

8. přednáška

Spojené státy ve 20. a 30. letech

1917 – se zapojili do Války s tím, že to bylo do značné míry proti vůli americké veřejnosti. Willson se nechal v roce 1916 zvolit s tím, že uchrání Ameriku od války, proto měli Američané pocit, že je podvedl. Vstup USA do Světové války měl rozhodující úlohu.

Před První válkou většina lidí vnímala VB jako první světovou velmoc (i když jí už nebyla), po Válce už byla považována za první velmoc Amerika.

Po Válce přišli k moci **republikáni** – obládli obě komory, hovoří se o éře republikánské dominance.

Republikánští prezidenti

- W. Harding 1921-1923
- J. Coolidge 1923-1925

- J. Coolidge 1925-1929
- H. Hoover 1929-1933

S přechodem na poválečnou ekonomiku bylo spojeno mnoho problémů. O "zlatých 20. letech" se dá mluvit až od roku 1922 (1923).

Všechna průmyslová odvětví prošla dynamickým rozvojem – automobilový průmysl, chemický, elektrotechnický, hlavně spotřební zboží.

Hospodářský boom měl řadu důsledků – změnil se charakter sociálních konfliktů (nízká nezaměstnanost, prosperita, růst životní úrovně... nezájem o odbory) Zlepšení životní úrovně se týkalo prakticky všech vrstev (hlavně ve městech).

Dvacátá léta

- 20. léta Byla uplatňována izolacionistická politika, "Amerika Američanům"
- 20. léta – **prohibice** – zákaz alkoholu zákonem, na celém území
- Italští přistěhovalci přispěli ke vzniku organizovaného zločinu v USA. Někdy prorůstání mafie a politiky
- Zrodila se moderní konzumní společnost. Reklama, prodej na splátky (fenomén 20. let v Americe – podle některých jeden z důvodů hospodářské krize)
- Tvrdý postup vůči komunistům "hon na rudé"
- Italové Sacco a Vanzetti – odsouzení k trestu smrti za protistátní činnost (podle některých neprávem – nebyli nevinní, ale byli odsouzeni za něco, co nespáchali)
- Zrození Hollywoodu – velký vliv na americkou společnost a hospodářství
- Jazzový věk
- Problematické soužití bílých a černých
- Zemědělství neprosperovalo – od 1924 opakovaně mimořádně dobré počasí (4 sezóny za sebou), ceny zemědělských výrobků výrazně klesaly, ale ceny spotřebního zboží zůstávaly.
- Pro některé úspěch, pro některé deziluze ("ztracená generace" vojáci, kteří se vrátili z První války)
- Americká politika se profesionalizovala. Po skončení První světové války získávala politika dnešní charakter. Za války se rozrostla ministerstva a pak to tak zůstalo.

Prezident Harding 1921-1923

- pocházel z Ohia, přivedl si s sebou přátele "Ohijský gang"
- celkem dobře vycházel s novináři
- pil alkohol a kouřil doutníky
- kontakty s podsvětím zasahovali až i k Bílému domu

Prezident Coolidge 1925-1929

- šarmantní noblesní prezident

- hrál si na celebritu, úřadu se moc nevěnoval, “protože v době prosperity to není potřeba”
- všechny překvapil, když odmítl další kandidaturu - “je dobré odejít, když vás ještě chtějí”

Prezident Herbert Hoover 1929-1933

- Předtím ministr průmysl a obchodu
- Přebíral zemi ve vynikajícím stavu, ale pak přišla krize
- I když byl nejskromějším z těchto prezidentů, je s jeho jménem spojena krize (které by ani oni nedokázali čelit)
- Krize přišla nečekaně
- Zář 1929 – Winston Churchill nakoupil mnoho akcií amerických firem přes svého makléře na Wall St. A za 6 týdnů přišel krach burzy.

Krize 1930-1932

- Obrovská nezaměstnanost
- Pokles výroby až o 50%
- Krize se rychle rozšířila do Evropy --> světová hospodářská krize
- Postihla průmysl, zemědělství i finanční sektor
- Krize ukončila úspěšnou dekádu a poznamenala mnoho Američanů --> nástup demokratů (1933 Franklin Delano Roosevelt)

Krize způsobila odchod republikánů a nástup demokratů (přestože za jejich vlády byla prosperita, tak nakonci přišla krize a proto museli odejít)

Prezident F.D.R 1933-1945

- vnímán jako ten, kdo zatočil s krizí (ta by ale asi sama odešla)
- 4. z prezidentem
- pocházel z bohaté vlivné aristokratické rodiny, předurčen ke kariéře v obchodu nebo politice
- kvůli dětské obrně byl upoután na invalidní vozík (projevy ale pronášel vestoje) Roosevelt ani Američané to nevnímali jako hendikep, který by mu bránil vykonávat úřad.
- Charismatický prezident schopný přesvědčit širokou veřejnost napříč politickým spektrem i společenskými vrstvami
- Vynikající řečník
- Zavedl pravidelné hovory od krbu (v rádiu vyrávil Američanům v pátek večer, pronikl do života každého Američana)
- Eleanor vytvořila institut první dámy (od té doby se první dámy vnímají politicky)
- Jako osoba není kontroverzní, spory se ale vedou o New Dealu (původně jen program na boj s hospodářskou krizí)

Ve volební kampani projel celé USA i americký venkov, podporovali ho

celebrity. 1932 – Hoover vyhrál jen ve dvou státech, v ostatních vyhrál přesvědčivě Roosevelt. (i v dalších volbách přesvědčivě vyhrál).

Harry Hopkins – měl velký podíl na úspěchu F.D.R. “Šéf mozkového trustu” . Vedl jeho volební kampaně, vybíral mu spolupracovníky, podílel se na jmenování vlády. Z velké části napsal Rooseveltův projev z roku 1932 – Roosevelt nabídl Nový úděl – New Deal. Měl i předvolební hymnu “Zase tu máme zlaté časy” Inaugurace probíhala v březnu 1933 (dnes probíhá v lednu).

New Deal

- Bankovní prázdniny na jaře 1933, zabránily krachu bank, stabilizace finančního systému
- NIRA – Nákon o obnově průmyslu National Industry Recovery Act
- AAA – Agriculture Act
- TVA – Tenesse Valley Authority – program výstavby kaskády přehrad na řece Tenessee.
- Nejen ekonomický ale i politický program (státní zásahy, silný stát, kam až může sahat moc státního úředníka – proto je odkaz New Dealu kontroverzní)

Zahraniční politika F.D.R

- Moc ji nezměnil
- Kongres zůstal republikánský, takže ani moc nemohl
- Vůči latinské a střední Americe vyhlásil “politiku dobrého sousedství” - život v míru a spolupráci
- Vnímání USA v Americe se změnilo, ačkoli se politika reálně moc nezměnila, ale slyšeli na “politiku dobrého sousedství”
- pečlivě sledoval americké zájmy v Číně
- do konce 30. let Evropa pro F.D.R. Prakticky neexistovala

9. přednáška

Jaromír Soukup – interní doktorand

Japonsko mezi Vádkami

Od 17. století (převrat) je Japonsko v rukou Šoguna (něco jako ministerský předseda) a císař byl jen loutkou. Tato situace trvá až do 1868.

Japonsko se uzavírá vůči cizincům.

19. století Éra Meidži – modernizace Japonska.

4 knížectví na jihozápadě – Sacuma, Čóšů, Hizen, Tósa – se staví proti šogunátu.

Expedice Mathewa Perryho – pokus Američanů otevřít Japonsko cizím vlivům.

1845 – Kongres schválil tuto výpravu, která se konala 1852. Plul se 4 Americkými lodmi do Japonska. Předložil japonské vládě, aby otevřeli své

přístavy Američanům. Šogun požádal o radu císaře a tím oslabil svoje postavení. Kanaganská smlouva – otevření dvou přístavů pro cizí obchod. Američany následovaly další země: VB Rusko, Nizozemsko.

Opozice chtěla návrat veškeré moci do rukou císaře.

Meidži

(osvícená vláda) – 1867-1912 – nový císař.

1867/1868 – dovršen převrat a restaurována moc císaře. Umožnil cestu k urychlené **modernizaci Japonska**.

Dvě fáze modernizace:

- 1868-1894 (do Čínsko-Japonské války) – změny v politice a ekonomická modernizace
- 1894-1914 – Japonsko se stává jednou z velmocí

1871 – likvidace feudálních lén

1872-1873 – pozemková reforma

Mnoho podniků bylo dříve státních – převáděli se na soukromé.

Zaibacu – staré firmy, nejmocnější japonské monopoly (Mitsubishi...)

některé vznikaly již za šogunátu, ale původně měly spíš lichvářský charakter

Charakter industrializace

- až do 90. let 19. století převládal textilní průmysl (63% dělníků)
- od 90. let se rozvíjí těžký průmysl.
- Japonsko nemělo moc surovin – hledalo zdroje v Rusku a Číně (hlavně v Číně – ve 20. a 30. letech expansivní tendence)
- moderní poštovní systém, telegrafy, železnice, moderní bankovní systém podle amerického vzoru.
- **Westernizace** – snaha nekriticky převzít všechno ze západu – např. základní hygienické návyky (zubní kartáčky, léky), sedmidenní týden, gregoriánský kalendář, metrický systém, Japonci si začali stříhat drdoly (úředníci museli – do té doby je hodně nosili) a copy. Vojáci a úředníci nosili západní uniformy.

V 80. letech vzniká konzervativní hnutí proti westernizaci, které klade na první místo starojaponské hodnoty.

Reformami se cítila poškozena nižší šlechta, samurajové.

Císař Meidži byl proti ústavě, která by přišla od zvoleného shromáždění, byl leda pro svůj ústavu. Vláda a císař tvrdě potlačovali pokusy o ústavu zdola.

Počátkem 20. století vznikají politické strany a postupně roste jejich význam (první byly už v 80. letech, ale neměli moc).

Reorganizace vlády – vznikla vláda Evropského typu, premiérem se stal H. Itó a potom 1889 – jeho velký konkurent Jamagata.

1888 – Vznikla **Tajná rada** – nejvyšší poradní orgán Císaře, předsedou Itó

1870 – první pokusy o ústavu shora, Itó byl vyslán co ciziny aby zkoumal ústavy.

1884-1886 – Sepsal Itó se spolupracovníky Ústavu, ta byla přijata 1889 byla vyhlášena. Vzorem byla hlavně německá ústava. Největší pravomoci měl císař (svolávání a rozpouštění parlamentu, přijímání zákonů, nejvyšší velitel ozbrojených sil, premiér byl odpovědný jen císaři)

Velkou roli vedle císaře hrála také armáda. Generální štáb byl vyňat z pravomocí ministerstva války a podléhal přímo císaři. Ministři války a námořnictva měli ve vládě mimořádné postavení (a jejich demise znamenala konec vlády)

Po císaři, parlamentu a armádě má velký vliv taky byrokracie.

Jamagata podporoval expanzi na kontinentě i vojensky.

Itó chtěl postupnou liberalizaci Japonska a chtěl pronikat do Koreje a Číny hlavně pomocí obchodu.

Politické strany

- Kenseitó – konstituční strana
- Seijukai – 1903-1913
 - Kei Hara (později premiér)
 - Kimmoči Saiondži
 - Taró Katsura

Čínsko-Japonská válka - První válka, kterou Japonsko vyhrává, značí, že Japonsko je na vzestupu

Rusko-Japonská válka 1904-1905

1912 – zemřel císař a nástupcem se stal jeho syn Jošibuto a jeho období (1912-1926) se říká **období Tajšó**

Období Tajšó

slabý císař, k moci se dostávají předsedové politických stran, politická krize

Chtěli snížit rozpočet armádě, ta se postavila proti a proto padlo několik kabinetů (politická krize)

Vznikla další politická strana – měla tři názvy (přejmenovala se)

- Dóšika (1913)
- Kenseikai (1916)
- Minsentó (1927)

byla spíše liberální a spolupracovala s koncernem Mitsubishi

Druhou stranou byla Seijukai (Kenseitó zanikla).

V První světové válce bylo Japonsko na straně Dohody, takže na Versailleské mírové konferenci byli mezi vítězy (ale Evropa je moc nezajímala, šlo jim o Asii) – dobyli tak německé pozice v Číně. USA se nelíbilo, že Japonsko získává pozice v Asii a tak muselo později své pozice vrátit.

Všeobecné volební právo pro muže nad 25 let. Zákon na ochranu klidu a pořádku (proti komunistům, levici). Program sociálních výhod pro dělnictvo.

20. léta a zahraniční politika Japonska:

Kidžuro **Šidehara** – ministr zahraničí

období: Šideharova diplomacie

Propagoval intervencionalismus – těsné vazby Japonska s vítěznými mocnostmi.

Expanse hospodářskými prostředky, snažil se vyhnout ozbrojeným konfliktům (v Číně). Podporovala ho strana Minsentó. Proti němu byli lidé ze strany Seijukai.

Od 1925 **Generál Tanaka** byl předsedou Seijukai.

Tanakovo memorandum – po vítězství ve volbách 1927 svolal konferenci – jejímž závěrem bylo, že japonská expanse má být vedena silou a cílem je ovládnutí světa Japonci.

Počátkem 30. let byla v Japonsku taky krize, obyvatelé vinili za krizi politické strany – proto se dívají na Německo a Itálii jako svůj vzor, chtějí odvrát od demokracie k autoritářské politice.

Manžuský incident 1931 – Japonci zaútočili kvůli zinscenovanému výbuchu na železnici a zabrali celé Manžusko a dostali se až k Šanghaji. Na konci roku došlo ke změně vlády a k moci se dostávají militaristé, kteří dokonce bombardují Šanghaj. Čína se proto obrátila na OSN a USA.

1932 – loutkový stát Mandžukuo.

Květen 1932 – Japonci se stáhli ze Šanghaje.

VB, Francie, Německo (a USA) – vyšetřovací komise – Lyttonova komise – neuznali loutkový režim v Manžukuu, předložila zprávu OSN pro autonomii Mandžuska. (něco ale Japoncům uznali – následky politiky appeasementu)

Japonsko potom vystoupilo z OSN.

1931 – vojenské a civilní ultranacionalistické síly se spojily a chtěli udělat převrat (nepodařilo se jim to) + další dvě povstání

Fumimaro – pověřen sestavením války.

Druhá čínsko-japonská válka – obsazení Šanghaje a Kantonu.

1939 – Japonci vstoupili na území Mongolska – to mělo ale spojeneckou smlouvu s Ruskem a to se jich zastalo. Od té doby se Japonsko drží opatrného postupu vůči SSSR.

Ještě před Pearl Harborem (1941) se snaží Japonsko o dohodu s USA.

10. přednáška

Evropa na cestě k válce 1933-1939

30. ledna 1933 – Nástup Adolfa Hitlera do kancléřského úřadu v Berlíně.

Od tohoto okamžiku byl trend Evropy k válce nezvratný. Od počátku nacistický režim směřoval k válce, přesto byly některé okamžiky, kdy se zdálo, že válka nebude.

Hlavním cílem nacistického režimu bylo:

- “Získání rovnoprávného postavení Německa” - dominantní postavení Německa v Evropě
- Získání “životního prostoru” pro realizaci německých velmocenských ambicí (na východě)

Válku s Británií si Hitler nepřál – protože ohledně antikomunismu se s Brity mohl domluvit, také věřil, že v středně dobém (za Hitlerova života) horizontu může existovat VB i Německo vedle sebe.

- Krátkodobý cíl: připravit Německo na válku
- Střednědobý horizont: vyhrát válku
- Dlouhodobý horizont: Německo jako světová velmoc.

Nevyšlo to, protože:

- 1939 – se zapojila VB do války – nebyla ochotná uzavřít separátní mír
- 1941 – vyhlásil válku Spojeným státům (pro to není přesvědčivé vysvětlení)

Německo

1934 – Německo vystoupilo z OSN

1935 – Sárský plebiscit – ve kterém se více než 90% obyvatel Sárska vyslovilo pro přičlenění k Německu.

1935 na jaře – Hitler vyhlásil **všeobecnou brannou povinnost** – zásadní porušení Versailleského míru.

Březen 1936 – německé jednotky vstoupily do demilitarizované zóny v Porýní a obsadili ji

1936 – podepsána německo-italská smlouva – **Osa Berlín-Řím**

1937 – tajná porada A.H. a předních představitelů armáda – přijetí zásadních **směrnic pro budoucí válku.**

1938 – anšlus Rakouska

1938 září – Podpis Mnichovské dohody

1939 – vyhlášení **Protektorátu Čechy a Morava** a paralelní vytvoření **Slovenského státu**

1939 - Sovětsko-německá smlouva o neútočení Molotov-Ribentrop včetně tajného dodatku o rozdělení Polska

září 1939 – Přepadení Polska a začátek Druhé světové války

Svět

1935 – Itálie přepadla Etiopii (Habeš) válka trvala do května 1936

léto 1936 – vypukla **občanská válka ve Španělsku**, trvala do března 1939, vítězství frankistů.

Síly schopné zabránit válce

Francie a Británie

Francie

byla ve 30. letech ve vleku Britské zahraniční politiky. A proto nechtěli nic podnikat bez dohody s Londýnem. Přestože Francouzi měli více vojáků a lepší techniku, byl jejich postoj vůči Německu defensivní. Aktivní ofenzivní francouzská politika úplně scházela. Francie trpěla nestabilitou vnitropolitických poměrů. Časté střídání vlád (pravostředové a levostředové) – s tím se měnila i zahraniční politika.

- **Středová levice:** Louis Barthou, Eduard Eherriot, Leon Blum
 - usilovali o politiku kolektivní bezpečnosti prostřednictvím OSN v Ženevě
 - od 1935 – to byli stoupenci jednotné a lidvé politiky proti fašismu a nacismu
 - usilovali o tzv. “Východní Locarno” - systém smluv, který měl garantovat Německé východní hranice.
 - Usilovali o uzavření Francouzsko-Sovětské spojenecké smlouvy – měla to být hlavní garance toho, že Německo nepodnikne proti Francii válku.
- **Středová pravice:** Pierre Laval, Eduard Daladier (Mnichovská dohoda)
 - stoupenci dohody s Německem – **francouzský appeasement** – smířlivá politika vůči potenciálním agresorům
 - viděli v tom bezpečnost pro Francii i za cenu obětování jiných (Mnichovská dohoda)

Přesto se levice i pravice považovali za ryzí francouzské vlastence. Bez rozhodnutí Londýna ale prakticky nevyvíjeli žádnou aktivitu

Velká Británie

Byla si vědoma své vedoucí úlohy v Evropě, věděli o závislosti Paříže na

Londýnu. Řídili se výhradně hájením svých imperiálních zájmů (Indie, Dálný východ, Afrika, Tichomoří), Evropská politika je pro ně až druhořadá.

Appeasement – usmiřování Německa, ustupování potenciálnímu agresorovi. (Branná povinnost, Porýní, Rakousko...)

V některých společenských kruzích ve VB byly tradiční proněmecké sympatie – **germanofilní vrstva** – to je jeden důvod k politice appeasementu (Hitler jako prostředek proti rozpínání komunismu) – Lord Lothain, Lord Rothermere, Lord Runciman. Nejsou to představitelé oficiální britské politiky – ve sněmovně, vlivné figury v pozadí.

Oficiální představitelé appeasementu

Ministerský předseda Stanley Baldwin, Nevil Chamberlain (od 1937)

Ministr zahraničních věcí: Lord Halifax

A. Eden – později kritik appeasementu

byl to jiný appeasement – měli za to, že Británii nic jiného nezbyvá, protože na střet s Německem je zoufale nepřipravená.

Pro Hitlera byl appeasement projevem slabosti a podněcoval ho k většímu prosazování jeho cílů.

Francie ani VB neměli schopnosti, možnosti ani potenciál, aby Hitlera zastavili.

Itálie

Veřejností vnímání jako spojenci. Přesto ve 20. letech (a i po nástupu Hitlera) byly rivalové a ne spojenci. Kromě silných osobních antipatií bylo velkým problémem také Rakousko (Itálie si činila nároky, také byla garantem slabého Rakouska mezi válkami), kdežto Hitler ho považoval za přirozenou součást Německa.

Z počátku Mussolini přezíravě hlední na Hitlera, až do roku 1940 je v jejich vztahu Hitler ten slabší (i když fakticky je Německo silnější)

1935/1936 – Mussollinni se snažil odvést pozornost od vnitřních problémů přenesením pozornosti k zahraniční politice.

V souvislosti s Habešskou válkou se zvedla proti Itálii vlna odporu v OSN, proto si Itálie nemohla dovolit mít špatné vztahy ještě s Německem – takto vznikl nápad spojení s Německem – Italské zájmy v Severní Africe a na Balkáně, Němci je v tom podpoří a na oplátku přenechají Němcům střední Evropu (Rakousko)

1936 – Osa Berlín-Řím – vymezení sfér vlivu a spolupráce a spojení

1937 – se pakt rozšíří o Japonsko a vznikne “Pakt proti kominterně” (fakticky proti Rusku)

Přesto jsou vztahy mezi Itálií a Německem chladné a osobní antipatie přetrvávají.

1940 – až tehdy Mussolini podlehně a aktivně se začne podílet na Hitlerově politice – vyhlásí válku Francii. Do té doby dělal relativně rozumnou politiku.

11. přednáška

odpadla

12. přednáška

Druhá světová válka

Hlavní příčiny

30. léta:

expanze totalitárních států – způsobena ekonomickými problémy po krachu na New Yorkské burze 25. října 1929. Vzestup sociálního neklidu. Nástup Adolfa Hitlera v Německu 1933 --> radikalizace v dalších státech (Maďarsko, Rakousko, Bulharsko, Rumunsko, Jugoslávie).

Rostla snaha Itálie hrát významnou roli na mezinárodní scéně.

Pakt čtyř – inicioval ho Benito Mussolini: Itálie, Německo, VB, F – měli rozhodovat o všem v Evropě. Tento pakt oslaboval roli OSN.

1933 – zhoršování vývoje i ve Východní Asii, první útoky Japonska vůči Číně. Následuje odchod Japonska z OSN.

1933 – obnovena **odzbrojovací konference v Ženevě** – Německo tam už zastupoval Adolf Hitler. VB přišla s kompromisním návrhem, který by v omezené míře umožňoval zbrojit a mít armádu – ochota velmocí ustupovat.

Hitler se rozhodl vystoupit z OSN a po něm i Japonsko.

Tento vývoj nejvíce děsil Francii. VB neměla o tyto záležitosti (východ) takový zájem. Proto se Francie pokusila iniciovat řešení:

1934 – Louis Barthou – chtěl **jednání se SSSR** – vytvořit spojenecké smlouvy a zajistit východní spojence. “Východní Locarno” Zkrachovalo krátce po zavraždění Louise, nastupuje Pierre Laval, který směřoval Francii k dohodě s VB a Německem (pak 4).

Agresivní politika totalitárních režimů – a reakce západních velmocí na tuto politiku (neschopnost reagovat). **Appeasement** – usmiřování

Špióni z Cambridge – film o Britech-sovětských špiónech. Měli pocit, že mezi nacismem a komunismem je jen jediná politika – appeasement – proto se stali komunisty.

Hitlerova taktika – rozhodl se pro nějaký svůj agresivní krok a pak mírně ustoupil, hrál si na mírotvůrce. Nakonec si prosadil svou.

1935 – Hitler zavedl 16. března **všeobecnou brannou povinnost**. Na základě toho, že Francie prodloužila svojí vojnu na dva roky.

--> Konference ve Stresse – měla připomínky, ale nakonec Hitlerovi ustoupila

1935 – Itálie prochází vleklou politickou a ekonomickou krizí --> Mussolini se snaží odvést pozornost od domácích neúspěchů, hledá úspěch na mezinárodním poli: **útok na Etiopii (Habeš)**. V tomto roce také dochází ke sblížení Německa a Itálie. Do té doby nebyli přátelé, Mussolini na ně nahlížel negativně, měli rozpory ohledně Rakouska. Po prvním (nezdařeném) anšlusu Rakouska Itálie vojensky demonstrovala.

Itálie zaútočila s podporou Německa, ale i Francie (Laval)

1935 – Plebiscit v Sársku – protože tam žila většina Němců a také kvůli propagandě Hitlera se vyslovili pro připojení k Německu

1936 – Remilitarizace Porýnní – Kdyby Francouzi tehdy vtrhli do Porýnní, nebyl by jim Hitler schopen vzdorovat – ale nevtrhli (appeasement)

Osa Berlín-Řím – institucionalizace jejich sblížení

1937 – Hitler stupňuje svoje požadavky, připojuje **Rakousko k Německu**. Významný krok k ovládnutí střední Evropy.

Září 1938 – Mnichovská zrada – připojení českého pohraničí.

Březen 1939 – okupace Prahy – Hitler ovládá střední Evropu kromě Polska.

Appeasement – ustupování západních demokracií

Po vraždě Barthoua Francouzská se politika řídí Britskou.

1935 - Laval-Hoarova dohoda (Francie-VB) – podpořila Itálii v boji s Habeš. Dohoda byla prozrazena a pod tlakem veřejného mínění museli oba odstoupit.

- Nevil Chamberlain
- Daladier

1938 – byl Chamberlain ochoten přiletět do Berlína – vnímáno jako velké ponížení

Španělská občanská válka

od 1936 až do začátku Druhé světové války

boj mezi Republikány a Monarchisty.

Francesco Franko (s monarchisty) x **Komunističtí interbrigadisti** (s republikány).

Vnímáno jako předzvěst boje mezi Nacisty a Komunisty. Větší sympatie měli komunisti, v Praze se např. psalo: “ve Španělsku se bojuje o nás, o demokracii...”

Sovětský svaz ve 30. letech

politika je zcela v rukou J.V. Stalina

čistky vrcholí 1936-1938 – zbavuje se lidí z počátků revoluce i veškerého důstojnického sboru (90%) --> problémy při napadení Německem

Ve 30. letech byl Stalin ochoten spolupracovat se západními demokratiemi, ale brzo pochopil, že z toho nebude nic mít. Jeho postoj se mění hlavně po Mnichovské zradě (už nevěří západním demokraciím)

23. srpna 1938 – Pakt Ribentrop-Molotov – nikdo na Západě to nepředpokládal.

Molotov je orientován na Německo, působí jako beranidlo, přičemž Stalin je vnímán spíš jako mírný politik.

Pro Stalina to bylo východisko z nouze (západním spojencům nevěřil), postavil se proti lidem z komunistické internacionály a chce expanzi.

- Zdržet se nepřátelských akcí
- Nevstoupit do koalice proti druhému
- Vymezení sfér vlivu (tajná část)
 - Litva, Lotyšsko, Estonsko – Sovětské
 - Polsko – rozdělení mezi Německo a SSSR

Dohoda o rozdělení východní Evropy mezi Německo a SSSR

1939-1941 tyto roky války probíhali podle paktu Ribentrop-Molotov

1. září 1939 – Napadení Polska Německem.

Potom napadá Polsko i Sovětský svaz.

1939 – Útočí SSSR na Finsko – Zimní válka, zamrzlá Leningrad.

1940 – útok SSSR na Rumunsko

Hitlerovy útoky

1939 – Polsko

duben 1940 . Dánsko, Norsko

červen 1940 – Francie --> rozdělení Francie na dvě části (fašistický režim ve Vichi)

Bitva o VB – přispění letců z celého světa --> neúspěch Hitlera (jen tak tak)

září 1940 – oživení paktu tří – k Itálii, Německu a Japonsku přistupují další státy

říjen 1940 – útočí Itálie na Řecko

1940 – převrat v Jugoslávii. Hitler chce ovládnout Balkán, což je důvod k roztržce SSSR s Německem.

Spojenci Německa

Italové se ukazovali jako neschopní válečníci, jejich přínos Německu nebyl

valný. Ostatní státy Německu také výrazně nepomohli.

Španělsko – Franco je sice fašista, ale nevstoupil do války a nepodpořil Hitlera, Španělsko bylo neutrální

Významným spojencem bylo Japonsko – ale hlavně v oblasti Pacifiku.

Německo je čím dál víc samo.

Červen 1941 – Útok Německa na Sovětský svaz – první a druhý rok Němci postupovali, z dlouhodobého hlediska ale prohráli (Stalingrad) Rusové vedli Velkou vlasteneckou válku.

Prosinec 1941 – Útok Japonců na Pearl Harbor --> vstup USA do Války.

Začít válku na dvou frontách byl Hitlerův nelogický krok, na druhou stranu nemohl dělat nic jiného než bojovat.

VB + SSSR + USA - hlavní spojenci proti Hitlerovi - Koalice tří

Cíle USA ve Válce

Americký prezident Roosevelt.

- odrazit hrozbu států OSY
- zapojit se do Války
- spojení ekonomických a vojenských záležitostí (nastartování hospodářství)
- Ohledně Střední Evropy měl ilozorní představy o vytvoření federativních režimů (ČSR + Polsko...)
- Kolonie: Doktrína otevřených dveří
- Tolerance SSSR do východní Evropy (nebyl to strategický cíl)

VB (Winston Churchill) byla hlavní zemí koalice, která se snažila zabránit postupu Stalina do Východní Evropy.

Leden 1942 – Konference o strategických cílech v Evropě. Chtělo to otevření třetí fronty.

Američani chtěli invazi do severní Francie.

Britové chtěli stabilizaci na blízkém a středním východě, ve Východní Evropě.

Cílem Churchila bylo, být ve Střední a Východní Evropě dříve než Stalin.

1943 – Schůzka Roosevelta a Churchila na Casablance – představa o vylodění na Sicílii a obsazení střední Evropy před Stalinem. Vést válku do

konce – vyloučení separátního míru.

Neúspěchy v Severní Africe --> místo ve východní Evropě se začalo nejdříve bojovat na západě.

Listopad-prosinec 1943 – Teheránská konference – Velká trojka:

Roosevelt + Churchill + Stalin.

- Domluvena operace Overlord – vylodění v Normandii, otevření fronty ve Francii
- posun hranic Polska na západ – o několik set kilometrů
- Diskutovalo se i o rozdělení Německa – původně se uvažovalo o 3-4 částech
- Finsko a Balkán pod vlivem Ruska

I po Teheránské konferenci se Churchill snaží, aby se nepodléhalo sovětskému diktátu.

Říjen 1944 Procentová dohoda mezi Churchillem a Stalinem – Churchill se snaží zachránit Řecko z vlivu Stalina. Stalin to dodrží a obětuje komunisty v Řecku.

Únor 1945 – Jaltská konference – ještě silnější pozice Stalina

- Prosazuje své cíle v Polsku (hranice a komunistická vláda).
- Dálný východ: Čína připadla do sféry vlivu USA, Stalin to respektoval výměnou za vliv ve východní Evropě. Stalin se tak dostal do rozporu s komunisty v Číně.

Politika 4 čteníků VB, USA, SSSR, Čína

Po smrti Roosevelta nastupuje Truman --> obrat

červen 1945 Postupimská konference

- 4 D
- rozdělení Německa.

13. přednáška

Náhradník: Lukáš Novotný

Zkouška: 30 minut, 1-2 otázky (asi jen 1)

Počátky Studené války

Ve Druhé světové válce zahynulo až 50 000 000 lidí, včetně 6 000 000 evropských Židů. Začaly být oblíbené komunistické ideje a SSSR, iluze o sociálně spravedlivém státu. Po porážce států OSY se bortí spojení USA+VB+SSSR a propuká mezi nimi nepřátelství: Studená válka.

USA a VB byly znepokojeny mocensko politickým vzestupem SSSR. První třetí plochy: Polsko, Rumunsko, Bulharsko. Stalin se zase obával, USA zůstanou

vojensky angažované v Evropě a budou mu tam překážet.

Založení OSN

1. ledna 1942 – byla přijata **deklarace Spojených národů**.

Srpen-říjen 1944 – **Konference Dumbarton oaks**.

Duben-červen 1945 - **San Franciscu** – finální jednání, podepsána **Charta OSN**, která vstoupila v platnost v říjnu.

Valné shromáždění – hlavní orgán

Výkonnou pravomoc má Rada bezpečnosti – v ní je 5 států, které mají právo veta. Do 70. let Čínu zastupoval Taiwan.

1947 – Byla přijata Deklarace lidských práv.

Polsko

Vláda presidenta Roosevelta byla ochotná tolerovat sovětský vliv v Evropě, president Truman začal politiku měnit – záleželo mu, kdo bude vládnout mezi Baltem a Jaderským mořem, nechtěl, aby to byl jen Sovětský svaz.

VB otřesená Válkou neměla šanci to ovlivnit, proto Britský premiér Churchill v říjnu 1944 přijel do Moskvy a uzavřel se Stalinem Procentovou dohodu – Churchill uznal dominantní pozici SSSR v Rumunsku, Bulharsku a Jugoslávii, Stalin uznal dominantní pozici VB v Řecku, v Maďarsku to bylo 50:50. Stalinovi šlo o vytvoření bezpečnostní zóny států, které by chránili Sovětský svaz, šlo o kontrolu Polska, Rumunska a Bulharska.

Polsko – 1943 byl odhalen Kathinský masakr – Sovětská tajná policie postřílela několik tisíc polských důstojníků --> polská exilová vláda přerušila vztahy se SSSR, Sovětský svaz odmítl odpovědnost a svedl to na Německo. Stalin se odhodlal vytvořit v Polsku prosovětský režim, proto nechal v roce 1944 záměrně vykrvácet Varšavské povstání (nepomohli Židům, kteří povstali, přestože mohli), nadále se odmítal bavit s Polskou exilovou vládou v Londýně.

Na konci roku 1944 – vznikl Polský výbor národního sjednocení. Který byl prohlášen Polskou prozatímní vládou, kterou uznal pouze Sovětský svaz.

Léto 1945 – vznikla Vláda národní jednoty – zástupci Polského výboru národního sjednocení + zástupci exilové vlády v Londýně. Stalin ovládal v Polsku veškeré mocenské struktury (vliv členů exilové vlády byl nepatrný)

Zkouška: 2. ledna 2006, 235 SB, 11:30

Rumunsko

Dva tábory:

- **Historické strany** – Národně liberální a Národně rolnická
- **Komunisté + Sociální demokraté + Odbory + Levicová rolnická fronta**

Prosinec 1944 – byla reorganizována Rumunská vláda: do čela byl postaven **generál Radescu**. Tato vláda se pokusila eliminovat Komunistickou stranu, pokus neuspěl.

V únoru 1945 vypuklo v Bukurešti povstání, přijela Sovětská armáda a s ní agenti NKVD (Národní komisariát vnitřních záležitostí), kteří prosadili odvolání generála, přesvědčili krále, aby ho odvolal.

Březen 1945 pověřil sestavením vlády **Petra Grozu**. Vláda byla pod patronátem SSSR. Západní mocnosti tuto vládu odmítly uznat, král Michal odjel do své vládní rezidence, urazil se a odmítal podepisovat vládní dekrety, nařízení.

Bulharsko

Byla tam tradičně silná Komunistická strana. Od 19. století měli s Ruskem a SSSR vždy přátelské vztahy.

Září 1944 – byl proveden státní převrat, Komunisté provedli čistku ve státní správě, vznikly Lidové milice a začala reorganizace armády.

Proti nastupujícím komunistům se postavil Bulharský lidový zemědělský svaz, členové tohoto svazu se obrátili na presidenta Trumana, aby zastavil v Bulharsku nástup komunistů.

Léto 1945 – Západní státy se pokusili o odstavení komunistické vlády. Pokus nebyl úspěšný, na srpen byly vypsané volby.

Únor 1946 – Stalin v jednom ze svých projevů ostře napadl obě anglosaské velmoci: prohlásil, že dříve či později přijde nová válka. A v SSSR proběhla nová vlna vnitropolitických represí.

Rekací byl **projev Winstona Churchilla z března ve Fultonu**: tato řeč byla přímo konzultována s presidentem Trumanem, Churchill obvinil SSSR z totalitarismu a z vměšování do vnitřních záležitostí států ve Střední a Východní Evropě. Prohlásil, že byla spuštěna **Železná opona od Baltu po Jadran**. Také vyzval (jako soukromá osoba) Spojené státy a VB aby vytvořili pevný svazek, který měl čelit Sovětské hrozbě. Velká část Americké administrativy pohlížela stále na SSSR jako na spojence a skeptické zprávy přehlížela. Z letargie administrativu probral až na konci února 1946 telegram, který poslal z Moskvy do Washingtonu George Kennan (velvyslanec): psal o vzrůstajícím se ruském nacionalismu a o nutnosti vzniku energické protisíly, která by se Sovětskému svazu postavila. Psal o nutnosti zadržování Sovětské expanzivní politiky.

1947 – Kennan vydal článek **“Příčiny Sovětského chování”** (už jako soukromá osoba) ve kterém vyzval USA, aby stupňovali politický i ekonomický tlak na SSSR. Tento článek se stal základním pilířem doktríny o zadržování komunismu.

Polovina 50. let – za Eisenhowera, byla doktrína změněna ze “zadržování” na

“zatlačování”

V atmosféře vznikající studené války bylo potřeba uzavřít mírové smlouvy se satelity Německa (Itálie, Finsko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko).

První jednání proběhlo na podzim 1945 v Londýně, ale skončilo neúspěchem.

Druhé: prosinec 1945 v Moskvě, vítězné mocnosti dospěli ke shodě v procedurálních otázkách.

Konference měla být původně v dubnu 1946, nakonec se přesunulo na **červenec 1946. Konference probíhala v Paříži** za účasti 21 států. Jak SSSR tak USA a VB byly ochotny uzavřít kompromisy, konference skončila v říjnu 1946, smlouvy se satelity vstoupily v platnost v září 1947. Všechny smlouvy obsahovali klauzule o zákazu fašistických stran, byla zakázána rasistická a válečná propaganda. Poražené státy musely omezit počet svých ozbrojených sil a byly stanoveny válečné reparace (nezaplatili je). Veškeré reparace zaplatilo pouze Finsko.

Uzavření mírové smlouvy s Německem znemožnila Studená válka a rozdělení Německa.

Hlavní výsledky začátku studené války:

- Trumanova doktrína
- Marshallův plán

Velké hospodářské potíže pro VB --> na přelomu let 1946/1947 byla nucena Britská vláda oznámit tři zásadní rozhodnutí:

- pozastavit pomoc řecké a turecké vládě
- ukončit svůj mandát v Palestině
- opuštění Indie

Protože nebyla schopna tyto závazky dostát, proto se obrátila na USA, aby tyto závazky převzaly (hlavně Řecko a Turecko).

Truman, Acheson, Marshall – v únoru **1947** se shodli, že pokud by zvítězil komunismus v Řecku (probíhala tam občanská válka), mělo by to neblahý vliv na vlády v Evropě. V březnu 1947 se konala další jejich porada – bylo rozhodnuto o pomoci Řecku, Turecku a dalším státům, které o to požádají.

12. března 1947 – požádal Truman kongres USA o poskytnutí 250 milionů dolarů pro Řecko a 150 milionů dolarů pro Turecko. Kongres jeho požadavky schválil.

Podstatou Trumanovy doktríny se stala Kennanova teze o zadržování komunismu.

Marshallův plán – oficiálně představen v červnu 1947 na Harvardské univerzitě státním tajemníkem Marshalllem. Plán vyvolal okamžitou reakci ministrů zahraničí VB a Francie, kteří s ním souhlasili a navrhli Stalinovi, aby vyslal svého ministra zahraničí Molotova do Paříže, aby jednal o účasti SSSR na Marshallově plánu.

Cílem plánu byla hospodářská rekonstrukce Evropy s důrazem na obnovu

Německa, bez účasti OSN. To se nelíbila Molotovovi a z Paříže odjel (že půjde o obnovu Německa a že to nebude nadnárodní, ale americká pomoc).

Po odmítnutí Sovětským svazem, byli nuceni všichni jeho spojenci odmítnout. Polsko a ČSR přesto přislíbili účast. Polská vláda podlehla sovětskému

Gottwald jako předseda vlády a Jan Masaryk jako ministr zahraničí byli pozváni do Moskvy, kde Gottwald po osobním rozhovoru se Stalinem, podlehl a oznámil, že se ČSR jednání o Marshallově plánu nebude účastnit.

12. červenec 1947 – začátek jednání, účastnilo se 16 států. **Ustanovení výboru pro evropskou hospodářskou spolupráci.** Výbor předložil Spojeným státům žádost o pomoc ve výši 29 mld. Dolarů, nakonec byla pomoc "jen" 13 mld.

Duben 1948 – Americký Kongres tuto pomoc schválil. Pomoc byly hlavně dary, zemědělské přebytky, suroviny a polotovary, nebyly to primárně peníze. V Evropě se po dlouhé době objevila zrnková káva a čaj. Jen v menší míře se jednalo o přímé finanční půjčky.

Marshallův plán pomohl stabilizovat západní Evropu, iniciovat procesy, které znamenaly počátek evropské integrace, zmírnit pocitu obecného ohrožení a přibrzdit sovětskou expanzi. Byl jednoznačně potvrzen vznik bipolárního světa – rozdělení na dva tábory. USA také defacto uznaly zájmovou sféru SSSR ve východní Evropě.